

Prof. Joseph E. Stiglitz

Ekonomide Nobel ödülü bulunan Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Roosevelt Enstitüsü'nde Baş Ekonomisttir. En son çıkan kitabı: Küreselleşme Yine Büyük Hayal Kırıklığı: Trump Döneminde Küreselleşme Karşıtlığı

Davos sonrası depresyonu

Şimdiye kadar Davos'tan hiç bu yılki kadar keyfim kaçmış halde dönmemiştim. Kimse Trump yönetiminin uluslararası kurumları reddetmesinden veya ABD demokrasisinin güçler ayrılığı sistemine saldırı niteliğinde olan basın ve adalet sistemine saldırılarından bahsetmedi.

Dünya Ekonomik Forumu'nun "küresel elitlerin" dünyanın sorunlarını tartışmak için biraraya geldiği İsviçre'nin Davos kasabasında düzenlediği yıllık konferansına 1995'ten beri katılıyorum. Şimdiye kadar Davos'tan hiç bu yılki kadar keyfim kaçmış halde dönmemiştim.

Dünyanın her yanını zorlu sorunlar sarmış durumda. Eşitsizlik artıyor, özellikle de gelişmiş ekonomilerde. Dijital devrim potansiyeline rağmen aralarında Facebook ve Google'ın da olduğu birkaç ABD'li ve Çin'li devin güçlenen tekelinden kaynaklanan zorluklar sebebiyle mahremiyet, güvenlik, istihdam ve demokrasiye yönelik riskler de taşıyor. İklim değişikliği daha önce hiç bu kadar tüm küresel ekonominin varoluşuna yönelik bir tehdit olmamıştı.

Belki de bu sorunlardan daha da can sıkıcı olan ise bu sorunlara verilen tepkiler. Tabii Davos'ta dünyanın farklı yerlerinden CEO'ların çoğu konuşmalarına değerlerin önemine vurgu yaparak başlıyor. Faaliyetleri güya sadece paydaşların kârlarını maksimize etmeyi değil çalışanları, bu çalışanların içinde yaşadığı toplum ve dünya için daha iyi bir gelecek inşa etmeyi de hedefliyor. İklim değişikliği ve eşitsizliğin neden olduğu riskler için sözde bağlılık ödemesi bile yapabilirler.

Son illüzyon da çatırdadı

Fakat bu yıl konuşmalarının sonunda Davos CEO'larını motive eden değerlerle ilgili son kalan illüzyon da çatırdadı. Bu CEO'ların en endişelendiği risk şekillendirdikleri ve en çok kendilerinin fayda sağladığı küreselleşme biçimine karşı gelişen popülist tepki gibi görünüyor.

Hiç şaşırtıcı olmayan bir şekilde bu ekonomi elitleri bu sistemin Avrupa ve ABD'de birçok hane halkının reel gelirlerini duraklatarak, işçi sınıfının gelirdeki payının

Konuşmasını dinlediğim hiçbir ABD'li CEO, ABD Başkanı Donald Trump'ın bağnazlığından, kadın düşmanlığından veya ırkçılığından bahsetmedi. Bir tanesi bile cahil açıklamalarından, apaçık yalanlarından veya ABD başkanının dolayısıyla dünya için ABD'nin saygınlığına zarar veren fevri eylemlerine değinmedi.

ciddi oranda düşmesine neden olan bu sistemin başarısızlığının boyutlarını hiç anlamıyorlar. ABD'de yaşam beklentisi iki yıldır üst üste düşüşte; bunlar arasında lise mezunu olanların yaşam beklentisi çok daha uzun bir süredir düşüş trendinde.

Konuşmasını dinlediğim (ya da duyduğum) hiçbir ABD'li CEO, etkinlikte bulunan ABD Başkanı Donald Trump'ın bağnazlığından, kadın düşmanlığından veya ırkçılığından bahsetmedi. Bir tanesi bile cahil açıklamalarından, apaçık yalanlarından veya ABD başkanının dolayısıyla dünya için ABD'nin saygınlığına zarar veren fevri eylemlerinden bahsetmedi. Bir tanesi dahi doğrusunu anlamak, doğrunun kendisini anlamak için kullanılan sistemlerin terkedilmiş olmasından bahsetmedi.

Ağızlarının sularını siliyorlardı

Evet, ABD'nin dev şirketlerinin hiçbiri hükümetin ABD ekonomisinin rekabetçi avantajını güçlendirmek ve yaşam standartlarını yükseltmek için o kadar önemli olan, bilime ayırdığı bütçeyi azalttığından bahsetmedi. Kimse Trump yönetiminin uluslararası kurumları reddetmesinden veya ABD demokrasisinin güçler ayrılığı sistemine saldırı niteliğinde olan basın ve adalet sistemine saldırılarından bahsetmedi.

Hayır, Davos'taki CEO'lar Trump'ın ve Kongre'deki cumhuriyetçilerin yeni geçirmiş olduğu ve büyük şirketlere ve Trump'ın kendisi gibi bu şirketleri yöneten zengin insanlara yüz milyarlarca dolar kazanç sağlayacak olan vergi yasasına bakıp ağızlarının sularını siliyorlardı.

Aynı düzenlemenin tam olarak uygulanmaya başladığında orta sınıfın son otuz yılı aşkın bir süredir servetleri düşüşte olan bir grubun büyük bir çoğunluğu için vergileri artıracağı gerçeğine de duyarsızlar.

Büyümenin her şeyden daha önemli olduğu o dar materyalist dünyalarında bile Trump vergi yasasını kutlamamaları gerekiyor aslında. Sonuçta şimdiye kadar hiçbir yerde sürdürülebilir refah yaratmamış ve eşitsizliğin her yerde yükselmesine neden olmuş gayrimenkul spekülasyon vergilerini de düşüren bir yasa bu.

Yasa aynı zamanda Harvard ve Princeton gibi birçok önemli fikir ve inovasyonun kaynağı olan üniversitelerde yeni vergi getiriyor. Eğitim ve alt yapıya yapılan kamu yatırımlarını yükselten yerel kamu harcamalarının da azalmasına neden olacak bu durum. Trump yönetimi belli ki 21. yüzyılda başarı için eğitime daha fazla yatırım yapılması gerçeğini görmezden gelmek istiyor.

Davos'taki CEO'lar için zenginlere ve şirketlerine sağlanan vergi indirimleri ve deregülasyonlar her ülkenin sorunlarının çözümü gibi görünüyor. İddialarına göre damlama ekonomisi eninde sonunda tüm nüfusa fayda sağlayacak. Ve CEO'ların iyi kalpleri çevrenin korunması için gerekli tek şey, gerekli regülasyonlar olmasa da olur.

Ama tarihten çıkartılması gereken dersler çok açık. Damlama ekonomisi işe yaramıyor. Ve çevremizin bu kadar istikrarsız bir hale gelmesinin en önemli nedenlerinden biri şirketlerin sosyal sorumluluklarını yerine getirmemiş olması. CEO'ların ve şirketlerin gerekli regülasyonlar ve çevre kirliliği için ödemeleri gereken gerçek bir bedel olmadan şimdikinden farklı davranacaklarına inanabilmemiz için bir neden yok.

"Açgözlülük iyidir!"

Davos CEO'lar büyümeye dönüş konusunda, kârlarının ve maaşlarının artması konusunda kararsızdı. Ekonomistler onlara bu büyümenin sürdürülebilir olmadığını ve hiç kapsayıcı olamadığını hatırlattı. Fakat materyalizmin kral olduğu bir dünyada böyle argümanların etkisi hayli küçük.

Yani CEO'ların konuşmalarının başında bahsettikleri değerleri falan unutun. 1987 yapımı Wall Street adlı filmdeki Michael Douglas'ın canlandırdığı karakterin tarafsızlığından yoksunlar ama mesajları hala değişmedi: "Açgözlülük iyidir". Beni karamsarlaştıran ise bu mesaj bariz bir şekilde yanlış olsa da güç sahibi insanların büyük bir kısmı bunun doğru olduğunu düşünüyor.

Telif hakkı: Project Syndicate, 2017. www.project-syndicate.org